

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

В статті досліджено теоретичні та методичні аспекти розробки механізму формування власного капіталу банку. Виділено його структурні складові елементи та розкрито їх сутність. Застосування системного і функціонального підходів у дослідженні управлінського процесу дозволило представити структуру та модель механізму формування власного капіталу банку.

Ключові слова: банк, капітал банку, власний капітал банку, механізм формування власного капіталу банку.

LARIONOVA K., BEZVUH S.
Khmelnitskyi National University**MECHANISM OF EQUITY CAPITAL FORMATION OF THE BANK**

The aim of the article are substantiate the theoretical and methodological principles of managing the equity capital of banking institutions and develop scientific and practical recommendations about the construction of the mechanism of formation of the bank equity capital in conditions of economic instability. In the article the theoretical and methodical aspects of the development of the mechanism of formation of the bank equity capital have been researched. Its structural components have been identified and their essence has been described. The model of the mechanism of formation of the bank equity capital has been constructed. It consists of two blocks: forming and functional. The forming block includes: purpose, objects, subjects, principles, functions, methods, levers, provision. The functional block includes the components of the process of forming the bank equity capital: the development of a strategy of the formation of equity capital, the definition of the required amount of equity, the assessment and selection of an optimal source of capital increase, optimization of the equity capital structure, assessment of the sufficiency of equity capital, calculation of opportunities for the effective use of bank equity capital, monitoring of formation of bank equity capital. Thus, the peculiarities of each of the above components of the mechanism of formation of equity capital determine the nature of the banking institution as a system and create conditions for achieving the goal. Despite the fact that the constituent elements of the equity capital formation mechanism are presented in general terms, the mechanism for each bank is individual and needs to take into account many aspects, from the definition of goals to the implementation of the program, depending on the available resources.

Keywords: bank, bank capital, bank equity capital, equity management.

Постановка проблеми. Банківська система є найважливішою складовою фінансово-кредитної сфери державної економіки. Розвиток банківської системи є запорукою розвитку державної ринкової економіки тому, що банківська система є основою для забезпечення стабільної і безперебійної роботи народного господарства. Кожен банк, який виступає в ролі суб'єкта господарювання банківської системи, повинен бути конкурентоспроможним, надійним, та бути здатним до підтримки подальшого розвитку своєї діяльності. Перш за все, у період нестабільної фінансової ситуації країни кожен окремий банк повинен забезпечити стабільну діяльність, прибутковість, та при цьому мати високий ступінь довіри від клієнтів, а також впевненість кредиторів у фінансовій стійкості банку. Прийнято вважати, що головним показником стійкості є власний капітал банку, також він може свідчити про здатність до майбутнього розвитку.

Від розміру та структури власного капіталу багато в чому залежать фінансові результати діяльності банку, можливості збільшення вкладень в економіку країни і розширення спектру послуг, що надаються клієнтам банку. Тому проблеми розробки ефективного механізму управління формуванням власного капіталу банку залишаються надзвичайно актуальними для банківських установ будь якої країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних науковців, які займаються дослідженням проблем, пов'язаних з управлінням власним капіталом банків і підвищенням рівня капіталізації банківської системи, на особливу увагу заслуговують праці Г. Азаренкової, М. Алексеєнко, З. Васильченко, О. Васюренко, А. Вожжова, І. Гуцала, Я. Грудзевича, О. Дзюблюка, О. Заруби, Л. Костирко, А. Мороза, М. Савлука, С. Юрія та ін.

Хоча наукові напрацювання є доволі значними, зміна економічної ситуації породжує нові проблеми недостатнього рівня капіталізації банків України. З огляду на це комплексне дослідження питань, пов'язаних з формуванням власного капіталу банку, набуває особливої актуальності, що і зумовило вибір теми даної статті.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад управління власним капіталом банківських установ і розробка науково-практичних рекомендацій щодо побудови механізму формування власного капіталу в умовах економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Механізм формування власного капіталу банку опосередковує виконання управлінських функцій лише щодо формування власних коштів банку і пов'язаний з певними заходами, спрямованими на забезпечення банків їх достатнім обсягом для здійснення ефективної діяльності банківських установ. Тому виникає необхідність розробки дієвого механізму зростання банківського капіталу.

Механізм формування власного капіталу банку, характеризуючи сферу об'єктивно існуючих розподільчих відносин, властивих банківській діяльності, виступає складовим елементом фінансового механізму, і тому для нього характерними є такі основні елементи, як фінансові методи, важелі та відповідне забезпечення. Механізм формування власного капіталу банку, з одного боку, зумовлений існуванням об'єктивно існуючих перерозподільчих відносин, притаманних банківській діяльності, а з іншого – цей механізм активно впливає на них і може успішно працювати лише за умови оптимального використання всіх його складових.

Застосування системного і функціонального підходів у дослідженні управлінського процесу дозволило представити структуру механізму формування власного капіталу банку (МФВКБ) (рис. 1).

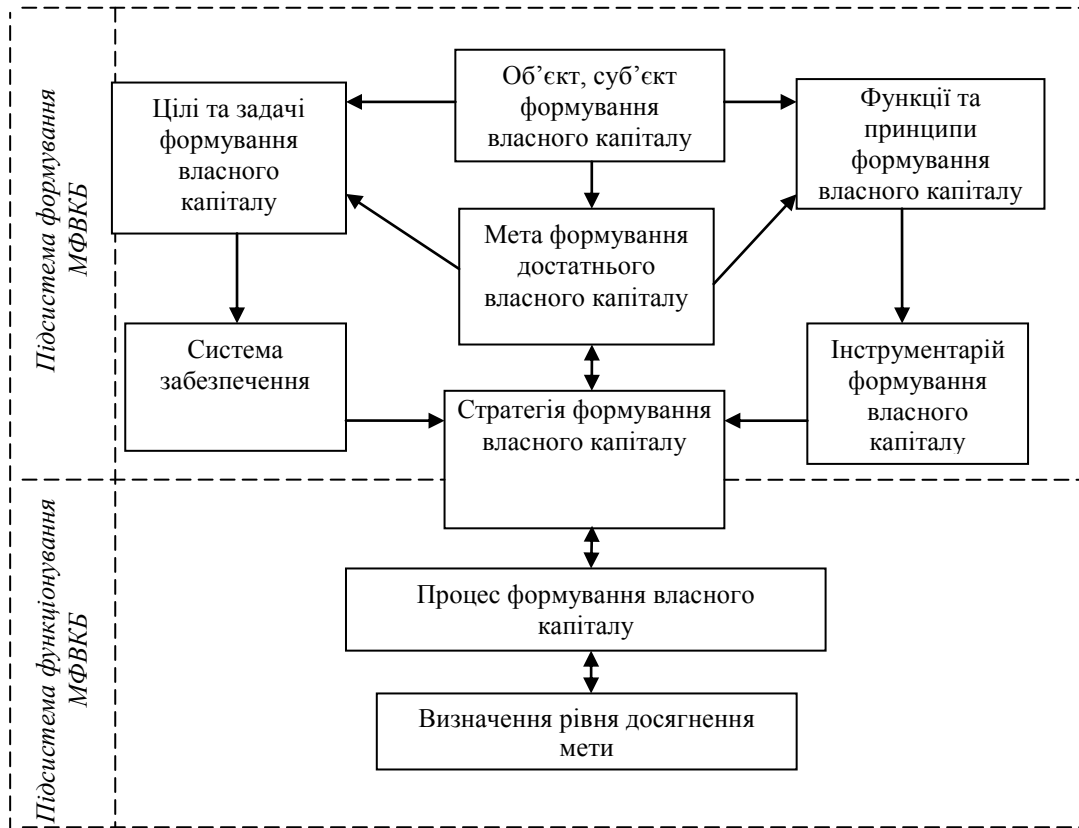

Рис. 1. Структура механізму формування власного капіталу банку Джерело: розроблено авторами

Аналіз наукових думок представників різних шкіл дозволяє виділити такі елементи механізму формування власного капіталу банку:

- суб'єкти та об'єкти формування власного капіталу;
- мета формування достатнього власного капіталу ;
- цілі та задачі формування власного капіталу;
- послідовність етапів впровадження та використання системи формування власного капіталу (або процес формування власного капіталу);
- функції формування власного капіталу;
- сукупність принципів, які забезпечують формування достатнього власного капіталу банку;
- система забезпечення (нормативно-правове, методичне, інформаційне, фінансове, організаційне);
- інструментарій формування власного капіталу (методи, важелі, способи здійснення).

Виступаючи складовою фінансового механізму банку, механізм формування власного капіталу має виконувати дві основні функції:

- забезпечення виконання нормативних вимог НБУ до якісних і кількісних параметрів власного капіталу;
- фінансове забезпечення діяльності банку достатнім обсягом власного капіталу.

Механізм формування власним капіталом банку, як і будь-який інший механізм, повинен бути сформований з урахуванням існуючих підходів та принципів (рис. 2). Серед множини існуючих наукових підходів особливої уваги заслуговують системний, ситуаційний та інноваційний підходи.

Системний підхід передбачає дослідження всіх елементів системи у взаємозв'язку, визначення критеріїв функціонування кожного елемента окремо та механізму в цілому, підпорядкування окремих елементів досягненню єдиної загальної мети. При цьому, вивчаючи будь-яке явище як систему обов'язково

необхідно враховувати ефект синергії, який полягає в тому, що створюються умови, при яких ефект від суми є більшим, ніж сума ефектів складових елементів [1].

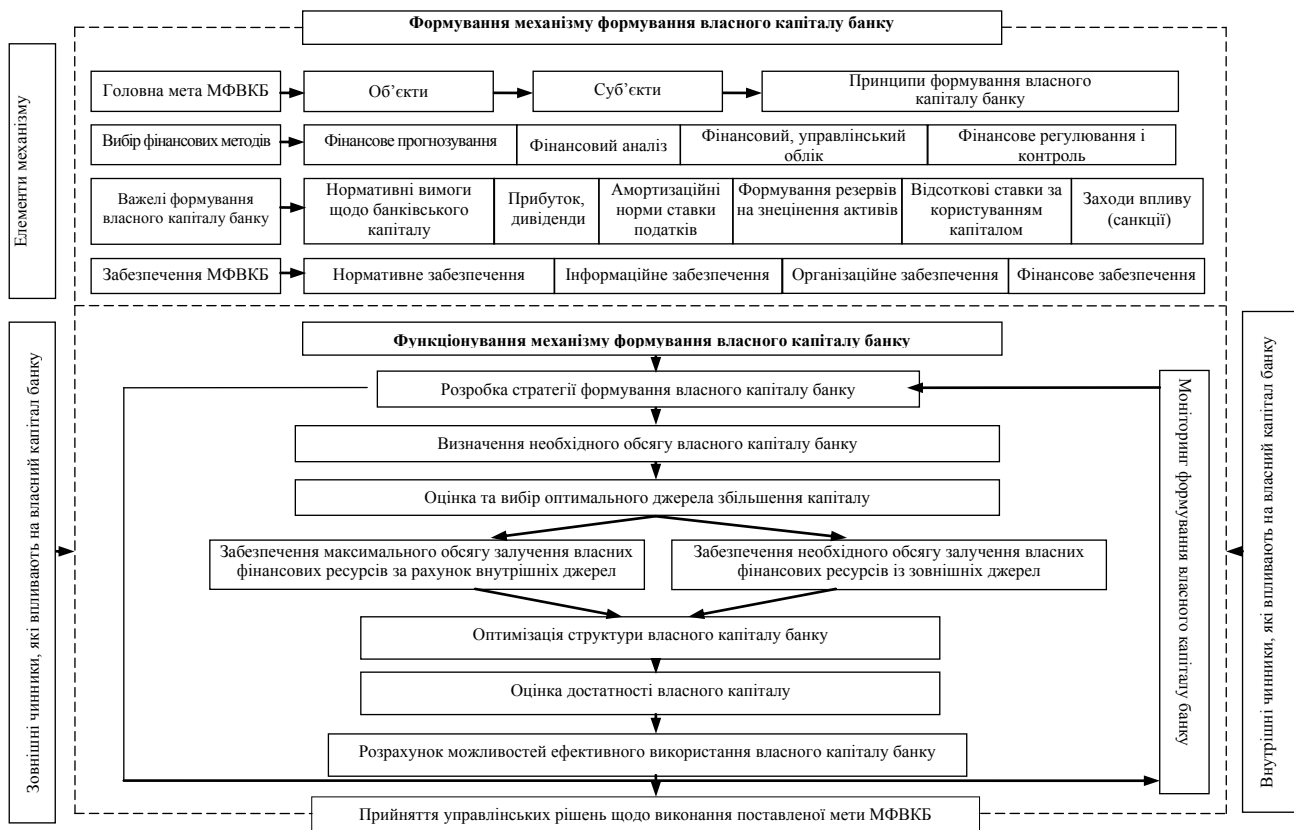

Рис. 2. Модель механізму формування власного капіталу банку

Ситуаційний підхід ґрунтується на забезпеченні максимальної адаптації до умов кожної конкретної ситуації в процесі оздоровлення та розвитку банку.

Інноваційний підхід може застосовуватись при наступальній стратегії управління власним капіталом банку і має бути орієнтований на активізацію інноваційної діяльності банку, тобто творчого пошуку певних новітніх рішень, відкриття та виготовлення інтелектуального продукту тощо.

Згідно системного підходу, управління банком представляє собою систему дій суб'єкта управління, на об'єкт управління з метою переходу цього об'єкта в бажаний стан за допомогою розвитку параметрів процесу об'єкта. При цьому об'єкт дослідження розглядається як цілісна множина елементів у сукупності відносин і взаємозв'язків.

Об'єктом формування власного капіталу виступають фінансові відносини, що виникають у банку і пов'язані з формуванням фінансових ресурсів з приводу врегулювання достатності власного капіталу.

Суб'єктами в даному механізмі можуть виступати: зовнішні – центральний банк, акціонери; внутрішні – управління банку, фінансовий департамент банку, фінансовий відділ банку, відділ активно-пасивних операцій.

Основною метою – є формування достатнього капіталу який забезпечить ефективне функціонування банківської установи.

Як будь-яка система, механізм формуванням власного капіталу будується при дотриманні чітко визначених та науково обґрунтованих принципів і його сутність проявляється у виконанні зазначених раніше функцій. Основними принципами реалізації механізму формування власного капіталу банку є:

- принцип комплексності полягає в тому, що всі заходи, пов'язані із процесом формування власного капіталу, необхідно здійснювати у взаємозв'язку з іншими напрямками діяльності банку;
- принцип функціональності передбачає, що всі складові цього механізму мають чітко визначені завдання і спрямовані на досягнення єдиної мети – формування достатнього власного капіталу банку;
- принцип адаптованості – це здатність механізму змінюватись та вдосконалюватись під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів;
- принцип ефективності – передбачає, що цей механізм забезпечить максимальну реалізацію потенційних можливостей конкретного банку щодо забезпечення достатнім обсягом власного капіталу;
- принцип об'єктивності, використання якого передбачає врахування всіх позитивних і негативних сторін діяльності банку, об'єктивне врахування екзогенних та ендогенних факторів, які впливають на результати формування достатнього капіталу;

- принцип професіоналізму, який передбачає наявність спеціальної підготовки суб'єктів формування достатнього власного капіталу банку з урахуванням особливостей діяльності банку та структури управлінського апарату;

- принцип прозорості (відкритості), який забезпечує надання акціонерам, інвесторам, клієнтам повної інформації, що стосується власного капіталу банку.

У механізмі формування власного капіталу, на наш погляд, доцільно виділити чотири складові забезпечення: фінансове, нормативно-правове, інформаційне й організаційне забезпечення (рис. 3).

Рис. 3. Структура складової забезпечення механізму формування власного капіталу банку

Важливу роль в механізмі формування власного капіталу банку відіграє інструментарій його реалізації, основна задача якого полягає у забезпеченні організаційних умов, необхідних для виконання усіх поставлених фінансових завдань. В залежності від того, яка задача буде виконуватись, залежить розробка та вибір основних інструментів: методів та важелів.

Важливе місце в механізмі займають фінансові методи, як способи чи засоби впливу на об'єкт механізму, які мають враховувати особливості діяльності конкретного банку. Слово «метод» має грецьке походження й означає шлях дослідження, спосіб пізнання [2]. Отже, у даному випадку ми розуміємо способи та систему прийомів для забезпечення діяльності банку власними коштами.

Фінансові методи формування власного капіталу банку охоплюють фінансове планування і прогнозування, фінансовий аналіз, фінансовий контроль та фінансове регулювання.

Фінансове планування у банківських установах має комплексний, системний характер, що встановлює черговість дій, вибір шляхів діяльності. Планування дає змогу передбачити перспективу розвитку банку, більш раціонально використовувати всі ресурси, уникнути можливих ризиків у процесі здійснення активних і пасивних операцій, забезпечити прибуткову діяльність та нарощування банківського капіталу.

Планування обсягу власного капіталу банку представляє собою діяльність щодо розробки планів і розрахунку планових показників, які відображають прогнозний рівень забезпеченості банку необхідними власними ресурсами для здійснення його діяльності у плановому періоді. Процес планування власного капіталу є невід'ємною частиною внутрішньобанківського планування, оскільки саме власний капітал є захисним рубежем від неочікуваних ризиків. Тому цей процес тісно пов'язаний з прогнозуванням динаміки ризиків банківської діяльності та обсягу активних операцій. Планування власного капіталу банку передбачає як прогнозування обсягу й структури власного капіталу загалом, так і динаміки його складових частин, планування прибутковості капіталу та збільшення вартості акцій банку.

Планування може передбачати заходи на більш тривалий термін до 3–5 років чи обмежитись одним роком. У першому випадку йдеться про те, що формування власного капіталу банку є невід'ємною компонентою загальної фінансової стратегії, яка являє собою систему завдань та ефективних шляхів їхнього досягнення. Розроблення стратегії формування капіталу банку передбачає врахування тенденцій розвитку економіки і вимог, які постають перед банківською системою, та може реалізуватися через дивідендну або емісійну політику. При здійсненні поточного фінансового планування розробляються планові показники, що відображають окремі аспекти формування власного капіталу на 1 рік.

Фінансовий аналіз структури фінансових ресурсів та власного капіталу банку – передумова для визначення ефективності їхнього використання. Тому вивчення їхнього складу та динаміки, кількісне та якісне оцінювання структури власного капіталу є основою при прийнятті рішень про його оптимізацію.

Фінансовий аналіз формування власного капіталу банку представляє собою розрахунок та дослідження його основних показників з метою виявлення резервів мінімізації вартості капіталу й оптимізації його структури.

Аналіз власного капіталу банку починається з його якісного аналізу, що дає змогу виділити джерела формування і склад власного капіталу банку. Кількісний аналіз структури власного капіталу банку необхідно проводити в динаміці, щоб простежити зміни в його структурі за певний період і визначити тенденції розвитку. Крім цього, в умовах існування гострої конкуренції, важливо порівнювати структуру власного капіталу конкретного банку з аналогічними даними інших банків, для чого використовуються рейтинги банків.

Аналіз власного капіталу банку характеризується певними етапами, серед яких:

- аналіз динаміки структури власного капіталу;
- оцінювання основних факторів, що визначають формування структури власного капіталу;
- оптимізація структури власного капіталу за критерієм мінімізації фінансових ризиків;
- оптимізація структури власного капіталу за критерієм виконання вимог Національного банку України.

Банківська діяльність, як і будь-яка діяльність економічних суб'єктів, містить багато небезпек. Однак, на відміну від інших видів діяльності, саме діяльність банків залишається найбільш регульованою в Україні. Важливі передумови регулювання – це захист інтересів вкладників та стабільність банківської системи загалом, оскільки саме вона є важливим інструментом впливу на економічні процеси в країні.

Державне регулювання виявляється у встановленні фінансових нормативів та відрахувань до резервних фондів, у політиці регламентації мінімального розміру статутного капіталу в момент утворення банку. Нормативи виконують функцію оцінювання захищеності від певного ризику.

Фінансовий контроль забезпечує контрольні дії на пріоритетних напрямках фінансової діяльності банку, своєчасне фіксування відхилень фактичних її результатів від передбачених планами та прийняття оперативних управлінських рішень, що забезпечують її нормалізацію. Фінансовий контроль у даному разі, зводиться до перевірки виконання планів, що стосуються власного капіталу банку (внутрішньобанківський контроль), контролю за дотриманням обов'язкових нормативів з боку Національного банку України та контролю, який здійснюють незалежні аудиторські компанії.

Також до складу механізму формування власного капіталу входять важелі. Для більш точного розуміння дамо визначення даного поняття. Важелі – це інструменти прямого чи непрямого (безпосереднього чи опосередкованого) впливу суб'єкта на об'єкт з метою зміни його стану, що може проявлятися як у кількісному, так і у якісному виразі [3]. Фінансові важелі відображають спосіб дії при використанні фінансових методів. Фінансові важелі механізму формування власного капіталу банку (мінімальний розмір статутного капіталу, мінімальний розмір регулятивного капіталу, норматив адекватності регулятивного капіталу) нерозривно пов'язані з фінансовими методами. Перш за все, це стосується фінансового регулювання.

Механізм формування власним капіталом банку включає функціональну складову, яка об'єднує основні інструменти та процеси формування власного капіталу.

Розробка функціональної складової механізму формування власного капіталу здійснюється в декілька етапів: розробка стратегії формування власного капіталу, визначення необхідного обсягу власного капіталу банку, оцінка та вибір оптимального джерела збільшення капіталу, оптимізація структури власного капіталу банку, оцінка достатності власного капіталу, розрахунок можливостей ефективного використання власного капіталу банку, моніторинг формування власного капіталу банку.

Одним із найважливіших етапів механізму формування власного капіталу банку є розробка стратегії. В ній визначається система критеріїв оцінки власного капіталу, фактори впливу, пріоритети в управлінні капіталом, інструменти управління. Стратегія управління власним капіталом має бути взаємопов'язана та не суперечити загальній стратегії розвитку банку. Стратегія банку визначає і його розмір, і масштаби його діяльності, що в кінцевому підсумку істотно впливає на управління власним капіталом банку.

Необхідність розробки і реалізації стратегії управління власним капіталом банку пояснюється насамперед, тим що від достатності власного капіталу в цілому залежить, чи зможе банківська установа ефективно продовжувати свою діяльність на фінансовому ринку, що підкреслює стратегічний аспект основної мети формування капіталу банку.

В науковій літературі виділяють три види стратегії управління власним капіталом банку (таблиця 1): стратегія максимізації віддачі, стратегія забезпечення ліквідності та стратегія рівноваги.

Розробка стратегії управління власним капіталом банку за сучасних економічних умов функціонування повинна базуватись на системно-комплексному підході, що дозволить враховувати існуючі стимулюючі та дестимулюючі впливи та фактори з боку внутрішнього (мікро) і зовнішнього (макро і мезо) середовища банку.

До факторів макросередовища (фактори загальнодержавного та світового рівня, що впливають на всю діяльність банку) відносяться чотири основних групи: економічні (рівень інфляції, ВВП, зовнішній борг, рівень розвитку ринку цінних паперів, сезонність ділової активності); політико-правові (законодавча і

правова база, політична ситуація); соціальні (ступінь культури й освіченості суспільства, розвиток потреб різних рівнів); технологічні (ступінь загального технологічного розвитку країни, наявність розвинутої банківської інфраструктури).

Таблиця 1

Стратегії управління власним капіталом банку

Назва стратегії	Характеристика	Переваги	Недоліки	Особливості застосування
Стратегія максимізації віддачі	направлена на забезпечення максимальної віддачі капіталу, тобто на максимізацію прибутку при підтримці ліквідності. Основне завдання - знизити коефіцієнт іммобілізації, забезпечувати капітал на мінімально можливому для покриття ризику рівні. При оцінці діяльності банку вагому роль відіграють показники рентабельності. Особлива увага приділяється напрямами використання прибутку	висока рентабельність капіталу, норми прибутку і дивідендів	високі вимоги до кваліфікації всіх банківських фахівців, а особливо менеджерів, керуючих капіталом, високий ризик втрати ліквідності	використовується банками, що проводять агресивну політику захоплення ринку
Стратегія забезпечення ліквідності	направлена на підтримання ліквідності при заданій нормі прибутку. Основна мета - обсяг власного капіталу банку має бути достатнім для покриття всіх ризиків. На економічну віддачу капіталу звертають мало уваги. Обов'язковим є виконання нормативів центрального банку. Капітал нарощується швидкими темпами, але не завжди ефективно	стійкість банку в короткостроковому кризовому періоді	занижений прибуток, низькі дивіденди, надлишок ліквідності	використовується банками, які проводять помірну політику на ринку і займають відносно невелику частку, або банками, які готуються до впровадження агресивної політики в довгостроковій перспективі
Стратегія рівноваги	направлена на врівноваження ліквідності і прибутку. Встановлюються дві цілі - ефективність і рентабельність капіталу, та підтримка достатньої стійкості. Банк веде врівноважену за ризиками політику, прибуток зростає невеликими темпами, дивіденди невеликі і часто направляються на капіталізацію	контрольовані ризики, стійкість банку в короткостроковому кризовому періоді	досить трудомісткий процес управління капіталом, який можливий тільки з застосуванням сучасних методів автоматизації процесу управління	характерна для банків орієнтованих на довгострокову діяльність

До факторів мезосередовища (фактори, що діють тільки всередині банківського сектору) належать: стан банківської системи; рівень банківської конкуренції; розвиток міжбанківського ринку; особливості нормативної бази з банківської справи; особливості діючої системи нагляду за діяльністю кредитних установ з боку держави; система оподаткування даного виду підприємницької діяльності та наявність системи страхування вкладів.

До факторів мікросередовища (внутрішні фактори банку) відносять: стратегія розвитку банку; система корпоративного управління; система внутрішнього контролю; фінансовий стан банку.

Основна проблема при визначенні для банку необхідного розміру власного капіталу – це вибір прийнятної співвідношення капіталу і зобов'язань: чим більша питома вага капіталу, тим більшою є фінансова незалежність банку, але чим більша частка запозичених і залучених коштів, тим більшою є прибутковість власного капіталу. Таким чином, це вибір між надійністю (вона тим вища, чим більший розмір капіталу) і прибутковістю (тим більша, чим меншою є сума капіталу).

Розширення банківської діяльності постійно вимагає нарощення власного капіталу. Відтак постає гостра потреба пошуку надійних джерел збільшення банківського капіталу.

У банківській практиці використовують різні способи збільшення власного капіталу, основними з яких є:

- внутрішні джерела (капіталізація прибутку);
- зовнішні джерела (зростання статутного капіталу шляхом випуску акцій, залучення коштів на правах субординованого боргу, залучення іноземних інвестицій);
- реорганізація (злиття, приєднання, створення банківських об'єднань).

Основними джерелами виступають: прибуток, кошти акціонерів (інвестиції) та субординований борг. За рахунок прибутку банківська установа може збільшити власний капітал шляхом підвищення прибутковості активних операцій або проведення оптимальної дивідендної політики. Інвестиції можуть здійснювати держава, вітчизняні та іноземні інвестори. Залучення вітчизняних інвесторів буде позитивним для економіки країни, а участь іноземних інвесторів може потягти за собою низку проблем, оскільки банківський сектор стає підконтрольним та залежним від іноземного капіталу. При небажанні акціонерів

втрачати свою частку в капіталі банку, доцільним є залучення коштів на умовах субординованого боргу. Субординований борг – це звичайні незабезпечені боргові капітальні інструменти, котрі за умовами контракту не можна забрати з банку раніше ніж через п'ять років, а в разі банкрутства чи ліквідації повертають інвестору після погашення претензій усіх інших кредиторів. Проте, залучення коштів із цих джерел на сьогодні для українських банків є проблематичним, оскільки їх діяльність малоприбуткова чи збиткова, а на фінансовому ринку наявний дефіцит грошових ресурсів.

Одним із перспективних напрямків збільшення власного капіталу банку для українських умов є концентрація банківського капіталу на основі банківських злиттів і поглинань, створення банківських холдингів і альянсів, що досить характерно для закордонної практики і дає низку додаткових конкурентних переваг.

Таким чином, банк має індивідуально обирати джерело нарощення власного капіталу виходячи із свого фінансового стану, стратегії розвитку, стану банківського сектору та економіки загалом.

Ефективне управління власним капіталом банку, а саме визначення потреби в його нарощенні, вимагає вірного розрахунку останнього. У банківській практиці існує кілька способів визначення вартості капіталу банку: балансовий, регулюючий, ринковий. Кожний із них має як позитивні, так і негативні сторони.

Балансовий спосіб оцінки обсягу власного капіталу банку є найбільш вживаним та найменш трудомістким. За цим способом капітал розраховується як різниця між балансовою вартістю активів і зобов'язань. Його суттєвим недоліком є те, що ринкова (реальна) вартість активів і зобов'язань в умовах динамічного ринку постійно змінюється і не відповідає їх балансовій вартості. Тому, балансовий спосіб не дає достовірної інформації про реальну вартість власного капіталу.

Регулюючий спосіб полягає в обчисленні розміру капіталу банку за правилами й вимогами, встановленими органами, що здійснюють нагляд і контроль за банківською діяльністю. Обсяг власного капіталу банку визначається виходячи з якості його активів. Але статичний характер оцінки активів не дає змоги використовувати показник капіталу при управлінні банком.

Спосіб ринкової вартості полягає в тому, що активи й зобов'язання банку оцінюються за ринковою вартістю, виходячи з якої розраховується власний капітал банку. Цей спосіб точніше відбиває реальний рівень захищеності банку, дає змогу динамічніше й реалістичніше оцінювати вартість капіталу, оскільки ринкова вартість активів і зобов'язань постійно змінюється.

Поряд із визначенням розміру власного капіталу банку здійснюють розрахунок його достатності (адекватності). Визначення достатності власного капіталу проводиться за допомогою різних показників. НБУ встановлює три нормативи достатності капіталу (таблиця 2) [4].

Таблиця 2

Нормативи капіталу Національного банку України

Назва нормативу	Принцип розрахунку	Нормативне значення
1. Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1)	Визначається як сума основного та додаткового капіталів за мінусом відвернень. До основного капіталу (капітал 1-го рівня) відносять: фактично сплачений зареєстрований статутний капітал; додаткові внески акціонерів у статутний капітал; фінансова допомога акціонерів банку; прибуток, спрямований на збільшення статутного капіталу; розкриті резерви (резерви і фонди, створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку). До додаткового капіталу (капітал 2-го рівня) відносять: результат переоцінки основних засобів; результат поточного та звітного року; субординований борг; нерозподілений прибуток минулих років	Для банку, створеного після 11.07.14 р. – 500 млн грн Для банку, створеного до 11.07.14 р.: 200 млн грн - з 11.07.17 р.; 300 млн грн - з 11.07.18 р.; 400 млн грн - з 11.07.19 р.; 450 млн грн - з 11.07.20 р.; 500 млн грн - з 11.07.24 р
2. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2)	Визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику після їх коригування	Не менше 10%
3. Норматив достатності основного капіталу (Н3)	Визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику	Не менше 7%

Встановлення нормативів діяльності за цими показниками дозволяє НБУ впливати через регулятивний капітал на мінімізацію банківських ризиків, виконання банками своїх зобов'язань перед вкладниками і кредиторами та на формування їх активів.

Основними показниками, що дозволяють визначити ефективність використання ресурсів банку, в тому числі власного капіталу, є рентабельність капіталу (ROE) та рентабельність активів (ROA) (таблиця 3).

Загалом аналіз формування власного капіталу банку також проводять за допомогою вертикального, горизонтального, коефіцієнтного, порівняльного, інтегрального, факторного та ін. видів аналізу.

Показники ефективності використання ресурсів банку

Назва показника	Принцип розрахунку	Рекомендоване значення
1. Рентабельність капіталу (ROE)	Розраховується як співвідношення чистого прибутку до власного капіталу. Показує рівень віддачі прибутку від інвестованого капіталу	Достатнім є > 7 %
2. Рентабельність активів (ROA)	Розраховується як співвідношення чистого прибутку до активів. Інформує про те, яку величину прибутку банк отримує на кожну гривню активів	Достатнім є > 1 %

Моніторинг передбачає спостереження за станом, параметрами та характеристиками власного капіталу банку з метою формування інформаційної бази щодо його поведінки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. За його допомогою здійснюється оперативне контролювання поточного стану власного капіталу, його складових елементів і зв'язків між ними та зовнішнім середовищем. Реалізація моніторингу створює підґрунтя для аналізу і оцінки функціонування і розвитку визначеної системи. Можна виокремити ключові характеристики моніторингу, а саме: обмеженість щодо періоду здійснення, поточне спрямування, процесний характер, періодичність виконання, інформаційна і цільова спрямованість тощо. Передумовою прийняття обґрунтованих рішень щодо управління власним капіталом в банку є розробка та реалізація в межах окремої банківської установи відповідної системи моніторингу.

Висновки. Таким чином, особливості кожної з наведених складових механізму формування власного капіталу визначають характер діяльності банківської установи як системи та створюють умови для досягнення поставленої мети. Не дивлячись на те, що складові елементи механізму формування власного капіталу подані у загальному вигляді, однак сам механізм для кожного банку є індивідуальним і потребує врахування багатьох аспектів, починаючи з визначення цілей і закінчуючи реалізацією програми в залежності від наявних ресурсів.

Література

1. Вареник В.А. Формування системи управління капіталотворенням у банківській діяльності / В.А. Вареник, В.А. Сидоренко // Фінансовий простір. – 2014. – №3(5). – С. 25–30.
2. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М.Д. Алексеєнко. – К. : КНЕУ, 2002. – 276 с.
3. Чорна О.М. Концепція підвищення ефективності формування власного капіталу банку / О.М. Чорна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://trade.donnuet.dn.ua/download/2012/34/Chorna.pdf>.
4. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : постанова Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. у редакції від 23.01.2011 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

References

1. Varenyk V.A. Formuvannia systemy upravlinnia kapitaloutvorenniam u bankivskii diialnosti / V.A. Varenyk, V.A. Sydorenko // Finansovy prostir. – 2014. – 3(5). – S. 25–30.
2. Aleksieienko M.D. Kapital banku: pytannia teorii i praktyky : monohrafiia / M.D. Aleksieienko. – K. : KNEU, 2002. – 276 s.
3. Chorna O.M. Kontsepsiia pidvyshchennia efektyvnosti formuvannia vlasnoho kapitalu banku / O.M. Chorna. URL : <http://trade.donnuet.dn.ua/download/2012/34/Chorna.pdf>.
4. Pro zatverdzhennia Instruktсии pro poriadok rehuliuвання diialnosti bankiv v Ukraini : postanova Pravlinnia NBU № 368 vid 28.08.2001 r. u redaktsii vid 23.01.2011 r. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

Рецензія/Peer review : 21.11.2017
Надрукована/Printed : 22.12.2017
Рецензент: д.е.н., проф. Хрущ Н. А.